

EGY ÖREG FA NAPLÓJA

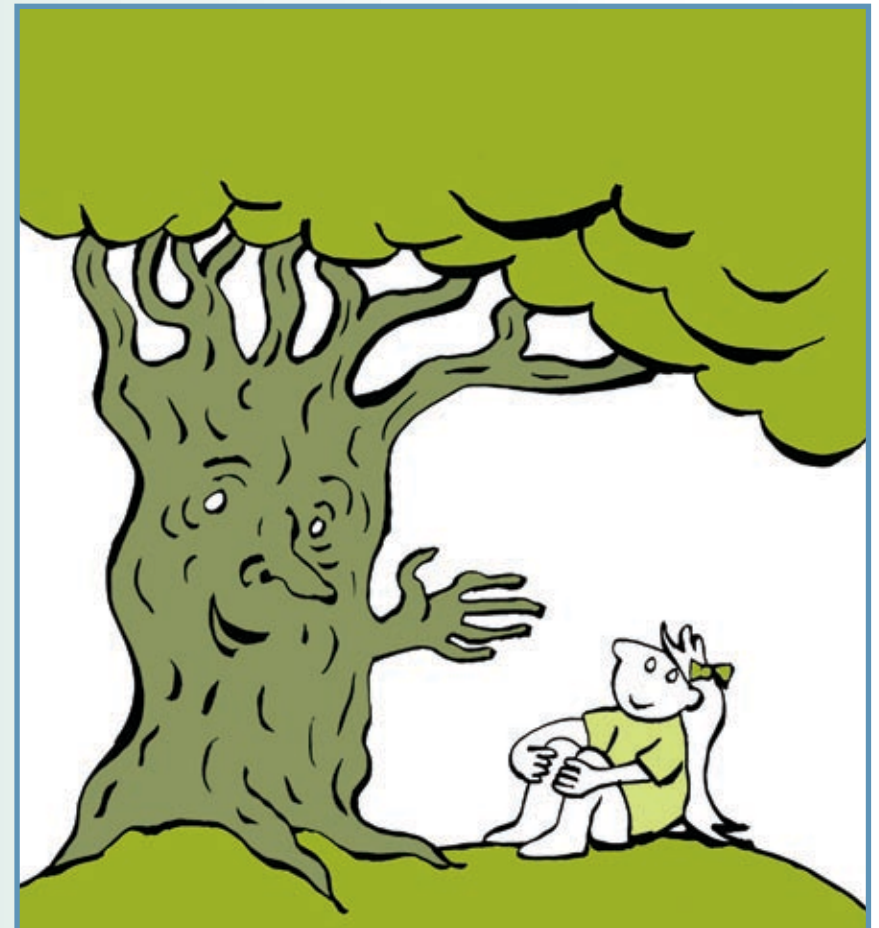
EGY FA ÉS KÖRNYEZETÉNEK ÉLETE

ÉN ÉS A VILÁG

A modul szerzője:
Iván Zsuzsanna

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

4. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a Mi a napló?					
A	A tanulók elmondják, hogy szerintük mi a napló, miért vezetnek az emberek naplót, miről szoktak abban írni. 10 perc	Beszédképesség	Frontális munka – beszélgetés		
B	A tanulók csoportokat alkotnak. Megfogalmazzák a naplóról, naplóírásról alkotott közös véleményüket. 10 perc	Beszédképesség Együttműködés	Kooperatív tanulás – ablak	csomagolópapír, íróeszköz	
I/b Az öreg fa					
A	A tanulók meghallgatják a tanár felolvasását: Gárdonyi Géza <i>A fa élete</i> . Ezután saját döntésük alapján lerajzolják vagy leírják azt, ami számukra a mű legfontosabb gondolata. 10 perc	Beleélés	Frontális munka – felolvasás – önálló munka	D1 (Gárdonyi Géza <i>A fa élete</i>)	P1 (Gárdonyi Géza <i>A fa élete</i>)
B	A tanulók elolvassák Gárdonyi Géza <i>A fa élete</i> című írását. Ezután saját döntésük alapján lerajzolják vagy leírják azt, ami szerintük a legfontosabb gondolat. 10 perc	Beleélés	Frontális munka – önálló munka	D1 (Gárdonyi Géza <i>A fa élete</i>)	P1 (Gárdonyi Géza <i>A fa élete</i>)

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
C	A tanulók a világhálón keresnek fotókat hazánk öreg fáiról. Kiválasztják azt, amelyikről úgy érzik, hogy valamiért magával ragadta őket. Majd beszámolnak róla társaiknak. 10 perc	A fontos és nem fontos információk felismerése Megismerés	Frontális munka – önálló munka Kooperatív tanulás – szóforgó	számítógép, internet	
I/c A mi fánk – egy fa kiválasztása					
A	A tanulók a tanár vezetésével kiválasztják az iskola környékén a legöregebb fát. Megbeszélik, hogy mi alapján döntöttek így. Tanórán kívül utána járnak, hogy hány éves lehet a fa, ki ültette. (Meggérdeznek régóta ott lakókat vagy könyvtárban búvárkodnak.) Az adatokat felírják a projektfalra. 10 perc	Megfigyelés Döntésképeség	Frontális munka – megfigyelés – beszélgetés Önálló kutatás		
B	A tanulók csoportokban kiválasztják a szerintük legöregebb fát. Érvekkel győzik meg egymást, igyekeznek megegyezni. Tanórán kívül utána járnak, hogy hány éves lehet a fa, ki ültette. (Meggérdezhetnek régóta ott lakókat vagy könyvtárban búvárkodhatnak.) Az adatokat felírják a projektfalra. 10 perc	Véleményalkotás Vitakészség Megfigyelés	Kooperatív tanulás – megfigyelés – érvelés Önálló kutatás		

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I/d A mi történelmünk					
A	A tanulók a tanár vezetésével körbesétálják a fa környékét, vele közel egyidős, régi épületeket keresnek. Visszatérnek a fához, és beszélgetnek arról, mi játszódott le az emberiség és a lakóhely történelmében ennyi év alatt. 15 perc	Megfigyelés Beszélgetés kezdeményezése	Frontális munka – séta – megbeszélés		
B	A tanulók a tanár vezetésével körbesétálják a fa környékét, vele közel egyidős, régi épületeket keresnek. Visszatérnek a fához, és csoportokban beszélgetnek arról, mi játszódott le az emberiség és a lakóhely történelmében ennyi év alatt. Kiválasztanak ezek közül egy eseményt, és pantomimmal eljátsszák a többi csoportnak. 20 perc	Megfigyelés Önkifejezés testbeszéd- del	Frontális munka – séta – megbeszélés Drámajáték – pantomim		
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a A fa jellemzése					
A	A tanulók csoportokban összegyűjtenek 10 melléknevet, amivel a legjobban tudják jellemezni a kiválasztott fát. Ezekből a szavakból verset írnak. Összegezőként minden csoport felolvassa. Tapsintenzitással jelzik, hogy melyik tetszik a legjobban. 15 perc	Verbális önkifejezés Mások értékeinek tekintetbevétele Memória	Kooperatív tanulás – szóforgó Kooperatív tanulás – csoportszóforgó	csomagolópapír, íróeszköz	

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A csoportok a tanító által megadott szempontokhoz összegyűjtenek 5–5 melléknevet, ami arra a szempontra legjellemzőbb. A falra kirakva a csoportok megnézik a többiek jegyzeteit, és kiegészítik azokat. 15 perc	Logikus gondolkodás Mások szempontjainak tekintetbevétele	Kooperatív tanulás – szóforgó Kooperatív tanulás – beszámoló csoportszóforgóban	csomagolópapír, íróeszköz, gyurmaragasztó	P2 (Szempontok)
II/b A fa személyes adatai – ismerkedés a kiválasztott fával					
A	A tanulók csoportokban dolgoznak. A feladatlap segítségével jellemzik a kiválasztott fájukat. 20 perc	Problémamegoldás Együttműködés	Csoportmunka – feladatlap megoldása	D2 (Feladatlap) íróeszköz, rajzeszköz, mérőszalag	
B	A tanulók csoportokban dolgoznak. Megfogalmazzák saját szempontjaikat. Ezek alapján megfigyelik és jellemzik a fájukat. 15 perc	Problémamegoldás Együttműködés Kreativitás	Csoportmunka – felfedezés	csomagolópapír, íróeszköz	
II/c Születéstől a felnőtté válásig – változások a fa életében és környezetében					
A	A tanulók ábrázolják a fa fejlődésének lépéseit a mag kicsírázásától a növény teljes kialakulásáig. Választ keresnek arra, hogy milyen feltételek kellenek a fejlődéshez, és mi lett a többi mag sorsa. 15 perc	Problémamegoldás Együttműködés Kreativitás	Csoportmunka – kutatás – szemléltetés	csomagolópapír, író- és rajzeszköz	

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A tanulók posztert készítenek a fa fejlődéséről (a magtól a fejlett növényig). A szemléltetéshez különböző technikákat használnak: rajzolás, ragasztás, lehullott levél, ágdarab, virágszirom, termés felhasználásával. 15 perc	Problémamegoldás Együttműködés Kreativitás Vizuális kifejezőkészség	Csoportmunka – kutatás – szemléltetés	kartonlap, rajzeszköz, ragasztó, gyűjtött, lehullott növényi részek	P3 (Előzetes munka)
C	A gyerekek végiggondolják a fa életének első szakaszát, és lejegyzik a napló első fejezetét. A történetek közül kiválasztanak egyet, és azt eljátsszák. 20 perc	Empátia Szóbeli, írásbeli kommunikáció	Csoportmunka – megbeszélés Drámajáték	D3 (A napló első fejezete) papír, íróeszköz	
II/d Felnőttkor					
A	A gyerekek a fa helyébe képzelik magukat, és vitatkoznak az utódlásról, kivágásról, hasznosításról, és arról, hogy: Milyen felnőttnek lenni? Milyen lényeges változás következik be az életükben a felnőtté váláskor, és ez mivel jár? A csoportok szóvivőjükön keresztül beszámolnak egymásnak a vita eredményéről. 15 perc	Véleményalkotás a felnőtt szerepekről Kritikai képesség Empátia	Csoportmunka – vita Kooperatív tanulás – csoportszóforgó		P4 (Vita)
B	A csoportok összegyűjtik, hogy a kifejlett fa mit szolgáltat az élőlények számára. Ezután lejegyzik, hogy mit jelent az ember számára a fa, milyen hasznot ad. 10 perc	Problémamegoldás Memória	Kooperatív tanulás – kerekasztal Kooperatív tanulás – ablak	csomagolópapír, íróeszköz	

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
C	A gyerekek végiggondolják a fa életének második szakaszát, emlékezetes történéseit, és lejegyzik a napló első fejezetét. A történések közül kiválasztanak egyet, és azt eljátsszák. 15 perc	Empátia Szóbeli, írásbeli kommunikáció	Csoportmunka – megbeszélés Drámajáték	D4 (A napló második fejezete) papír, íróeszköz	
II/e Öreg kor- napjaink					
A	A gyerekek leírják, hogy mik azok a jelek, amelyekből megállapították, hogy a fa öreg. Választ keresnek arra, hogy az egyes tüneteknek mi lehet az oka. 15 perc	Megfigyelés Logikus gondolkodás	Kooperatív tanulás – szóháló-pókháló	csomagolópapír, íróeszköz	
B	A gyerekek végiggondolják a fa életének következő fejezetét, jelenlegi életszakaszának emlékezetes történéseit, és lejegyzik a napló első fejezetét. A történések közül kiválasztanak egyet, és azt eljátsszák. 15 perc	Empátia Szóbeli, írásbeli kommunikáció	Csoportmunka – megbeszélés Drámajáték	D5 (A napló következő fejezete) papír, íróeszköz	
II/f Elmélkedés a jövőről					
A	A gyerekek képzeletbeli riportot készítenek a kiválasztott fájukkal arról, hogy szerintük mi a hosszú élet titka. 15 perc	Problémamegoldás Önbizalom Kommunikáció	Csoportmunka – drámajáték	magnó, mikrofon (nem szükséges)	

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A tanulók összegyűjtik és lejegyzik azokat az emberi teendőket, amelyek szerintük a leginkább veszélyeztetik a fa életét. 15 perc	Problémamegoldás Kritikai képesség	Csoportmunka – plakátkészítés	csomagolópapír, író-és rajzeszköz	
C	A tanulók megfogalmazzák és lejegyzik az öreg fa üzeneteit az utókor számára. 15 perc	Kompromisszumkészség Kommunikáció	Csoportmunka – plakátkészítés	csomagolópapír, íróeszköz	
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a Fejezetek a naplóból					
A	A tanulók csoportokban megbeszélik, hogy számukra a fa életének melyik szakasza a legkedvesebb, megkísérelnek megegyezésre jutni. Ezután röviden leírják a naplónak ezt a fejezetét, és rajzzal vagy fotóval illusztrálják. 15 perc	Kompromisszumkészség Kommunikáció	Csoportmunka – megbeszélés Kooperatív tanulás – kerekasztal	segítség lehet a munkafüzet ideillő napló része, íróeszköz	
B	A tanulók megbeszélik, hogy számukra a fa életének melyik szakasza a legkedvesebb, megkísérelnek megegyezésre jutni. Szerepjátékkal eljátszák. 15 perc	Kompromisszumkészség Önbizalom, önkifejezés	Csoportmunka – megbeszélés Drámajáték	jelmezekhez kellékek: színes papír, textil, ragasztó stb.	

Tevékenységek – időmegjelöléssel		A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III/b Megörökítés, ünneplés					
A	A tanulók a szerzett ismeretek, érzelmek alapján plakátot vagy makettet készítenek a fáról. A munkákat kiállítják. 15 perc	Kézügyesség Memória Érzelmek tudatosítása	Csoportmunka – plakát, makett készítése	rajzlap, rajzeszköz, makett készítéséhez tetszőlegesen fadarabok, lehullott növényi részek, fonal, textildarabok stb.	
B	A tanulók képregényt készítenek a fa életének főbb fejezeteiből. 15 perc	Vizuális memória Kézügyesség	Csoportmunka – rajzolás	csomagolópapír vagy karton, rajzeszköz	
C	A tanulók ünneplést szerveznek a fájuk képzeletbeli születésnapjára. 20 perc	Önbizalom, önkifejezés Kreativitás	Csoportmunka – drámajáték	D6 (Zelk Zoltán <i>A tölgyfa születése</i>)	P5 (Ünneplés)

Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek		
			Diák	Pedagógus	
III/c Értékelés					
A	<p>1. A tanulók egy falevél, virág vagy termés formájú papírra ráírják azt a gondolatukat, érzésüket, amelyet kiváltott bennük a fával való ismerkedés. Felragasztják a III/a-ban elkészült plakátra vagy makettre. A gyerekek megtekintik egymás munkáját, a kiállítást.</p> <p>2. A gyerekek megegyeznek abban, hogy hetente egyénileg vagy csoportban valamit tesznek a kiválasztott fájukért, és ezt egy üzenetben ráhelyezik a III/a-ban elkészített plakátra vagy makettre.</p> <p>3. A gyerekek befejezik a tanító által elkezdett nyitott mondatot: A foglalkozások alatt akkor éreztem a legjobban magam, amikor...</p> <p>4. A pedagógusok és a tanulók kitöltik az értékelőlapokat.</p> <p style="text-align: right;">10 perc</p>	<p>Véleményalkotás Döntésképeség</p>	<p>Frontális munka – önálló munka Kooperatív tanulás – kóborlás a teremben Frontális munka – beszélgetőkör Frontális munka – beszélgetőkör Frontális munka – önálló munka</p>	<p>levél, virág- vagy termés formájú papír papír, íróeszköz D7 (Értékelőlap a tanulók számára)</p>	<p>P6 (Értékelőlap a pedagógusok számára)</p>

MELLÉKLETEK

P1 GÁRDONYI GÉZA: A FA ÉLETE

Kisfiú voltam még én akkor. Az erdőben fatönköt vett a mészáros. Hazavitte, és a tetejét meggyalultatta. Mikor a fatönköt letették a mézszárszék előtt, éppen arra mentünk az apámmal.

Apám megállott, és néhány percig figyelemmel nézett a fatönkre.

– Milyen öreg fa volt – mondotta elgondolkozva –, százhetvenkét esztendős.

– Honnan tudja ezt, édesapám?

– A gyűrűiről. Látod azokat a vékony köröket: ahány ilyen gyűrű, a fa annyi esztendős.

Megolvastam a gyűrűket, csakugyan százhetvenkettő volt.

– Lásd – szólt az apám –, a fa minden évben egy gyűrűt növeszt maga körül. Egyik gyűrű vékony, a másik vastag, egyik barnás, a másik világosabb, egyik-másik néhol hullámos, mindezekből ki lehet olvasni a fának az élete történetét. Amelyik gyűrű egyenletesen vékony, abban az esztendőben szárazság volt, szegény fa sokat szomjazott, epedezett az esőért. Amelyik gyűrű hullámosan vékony, abban az esztendőben sok gyümölcse volt a fának.

– Még azt is ki lehetne számítani, melyik esztendőben?

– Azt is. De nézd ezt a vastag gyűrűt. Mit gondolsz, ez mit mond?

– Nedves esztendőt.

– Bizony. Abban az évben meghízott a fa, s nem vesztette el a kövérségét. De íme a gyűrűn itt egy beesés van. Valami eseménynek a jele ez. Annak, hogy valamelyik nagy ágát elvesztette: vagy a vihar törte le, vagy az emberek vágták le. Éppen ilyen beesés van az ember arcán is, ha a fogát valamikor kihúzatta.

– Hát a barna purhás-forma gyűrűk mit jelentenek?

– Azok is szenvedés jelei: annak az esztendőnek a tele kegyetlenül hideg volt. A fa fázott. Úgy fázott, mint az ember, habár nem is fájtnak neki, mert a fának öntudata nincsen.

– Mi az az öntudat?

– Az, hogy tud-e magáról vagy sem. A fa nem tud magáról semmit; nem tudja, hogy él, és így olyan fájdalmai, mint nekünk, nem is lehetnek.

– De hát miről lehet ezt tudni?

– Arról, hogy a fa nem védi magát, nem is mozdul, hacsak a szél nem mozgatja, vagy te meg nem mozdítod. Ha öntudata volna, valahányszor fejszés embert látna, bizony jót ütne rá, és elfutna.

– Még csak azt nem értem, apám, hogy ezek a gyűrűk hogyan szaporodnak? A fának a közepén nő-e mindig az új gyűrű, vagy pedig a szélén?

– A szélén, fiam, mindig a kéreg alatt. Hiszen ha a közepén nőne, akkor az egész fának széjjel kellene repedeznie, mint ahogy a kéreg is csupa repedés.

Sohasem felejtettem el ezt a beszélgetésünket. Azóta még a levágott ágakat is mindig megnézem, hogy hány esztendő.

P2 SZEMPONTOK

A következő szempontokból érdemes válogatni, de felkínálhatjuk a választás lehetőségét a csoportoknak is:

a fa alakja,
lombkorona,
kéreg állapota, sebek,
közvetlen környezete,
hangulata,
hangok, színek, illatok,
aljnövényzet

P3 ELŐZETES MUNKA

Ehhez a feladathoz szükség van előzetes gyűjtőmunkára. Legjobb, ha ezt akkor végezzük el, amikor együtt kinn járunk a kiválasztott fa környékén.

P4 VITA

A vita indítását segíthetjük azzal, hogy frontális munka keretében megbeszéljük a „felnőtté válás” főbb változásait: virágzás, termés, magok érlelése, szaporodás. Az ember a fát szépsége, természetessége és oxigéntermelése mellett úgy is hasznosítja, hogy feldolgozza a fáját, ehhez pedig ki kell vágnia, így befejeződik az élete.

P5 ÜNNEPLÉS

A tanulók ünneplést szerveznek, ehhez Zelk Zoltán: *A tölgyfa születésnapja* című írását adjuk segítségül. Bízunk a tanulókra az ünnepi műsor összeállítását, tanácsokkal segíthetjük őket, például legyen köszöntő, amely kifejezi az iránta érzett gondolatokat, legyen ének, tánc, készítsenek apró ajándékot.

P6 ÉRTÉKELŐLAP PEDAGÓGUSOK SZÁMÁRA

Jellemezd a foglalkozást az alapján, hogy szándékaidhoz képest mit sikerült megvalósítani!

A) Karikázd be a megfelelő számot az alábbi jelentéseknek megfelelően!

1= egyáltalán nem; 2= kicsit; 3= közepesen; 4= nagyon; 5= teljes mértékben

Elegendő időm jutott a felkészülésre.	1	2	3	4	5
Minden tervezett programrész megvalósult.	1	2	3	4	5
Egyes programrészekből információk kimaradtak.	1	2	3	4	5
A szakmai munkát külső körülmények hátráltatták.	1	2	3	4	5
A gyerekek viselkedésével elégedett voltam.	1	2	3	4	5
A gyerekek aktivitásával elégedett voltam.	1	2	3	4	5

B) Sorold fel azt a három dolgot, ami a foglalkozáson a legjobban tetszett! Indokold választásodat!

1. _____

2. _____

3. _____

C) A foglalkozás melyik részét tartottad sikertelennek? Írd le, miben látod a sikertelenség okát. Hogyan lehetne az okot kiküszöbölni?